Jolsvai András

Valami történt

„Fennkölt idő” – ezt a címet adta a Virág Judit Galériában látható kiállításának *Soós Nóra*, arra bíztatva rajongóit, ne sajnálják a (fennkölt) időt a képek befogadására. Szakadjanak ki a hétköznapokból, hagyják hátra a gondjaikat, merüljenek el a látványban, s adjanak saját értelmezést mindannak, amit látnak.

Hát akkor fogadjuk meg a szerző tanácsát, s ezúttal ne beszéljünk arról, amiről máskülönben minden bizonnyal beszélnénk. Például, hogy miképpen változott, alakult, tökéletesedett az a stílus és technika, mely mára Soós Nóra összetéveszthetetlen védjegye lett: az egymásra szerkesztett képek különös elegye. Aztán nem beszélünk a mai magyar középnemzedékben egyedülálló rajztehetségéről, és ennek következményeiről a képeken. Aztán nem beszélünk arról a feszültségről, mely a szelíd, pasztellizált színek és az elbeszélt történetek között feszül. Aztán nem beszélünk arról sem, amiről pedig Soós Nóra képei láttán erősen vágyunk beszélni, hogy tudniillik létezik-e vagy sem, s ha igen, mégis miben áll a női művészet. És nem beszélünk arról a jelképuniverzumról sem, mely a Soós Nóra-olvasóknak (ez direkt volt) mára úgyannyira ismerős, s mely tele van vidám gyermekjátékokkal, mégis rejtenek

magukban bizonyos fenyegetéseket. És nem beszélünk a művész hagyományokat sutba dobó, merész képszerkesztéseiről sem, csak mintegy mellékesen jegyezzük meg, kalaplevéve, hogy azon kevesek közé tartozik, aki merészeli szereplőit többnyire a nézőnek hátat fordítva ábrázolni. És végül ezúttal nem beszélünk arról az áradó örömről sem, mely a festő minden félelme, kételkedése, bizonytalansága ellenére áthatja Soós Nóra műveit: az alkotás, a festés primér öröme ez, mely átvilágít a legszorongatóbb életérzéseken is.

Ezekről, mondom, most nem lesz szó. (Majd legközelebb.) Most csak annyit teszünk, hogy elálldogálunk a Virág Judit Galéria (egyre gyarapodó) terében, és megpróbálunk beszédbe elegyedni ezekkel a képekkel.

Nincs könnyű dolgunk. Soós Nóra könnyed, játékos, szinte léhának ható képei ugyanis mindig mélyen be vannak ágyazva az európai kulturális hagyományba (a saját festői hagyományáról már nem is beszélve), s alaposan be vannak áztatva az elmúlt évszázadok művelődéstörténetébe is: utalásai a festészet, a tudomány, a filozófia, az irodalom tradícióira néha igazi képrejtvényeket hoznak létre, intellektuális hegycsúcsokat, melyeket a befogadónak komoly lihegések árán

sikerül csak megmásznia. (Miközben megmarad neki az emocionális befogadás öröme is.) Egy szó, mint száz, jól tesszük, ha felgyűrt ingujjal veselkedünk neki a feladatnak, és tényleg nem sajnáljuk rá a (fennkölt) időt.

Korántsem könnyíti meg a helyzetet, hogy Virág Juditnál ezúttal nyolcvannégy Soós Nóra-kép látható (valamennyi 2019 és 2022 között született!), s ha mindegyikre csak öt-hat percet szánunk, akkor is csaknem öt órába telik, míg végére járunk a feladatnak. (Megoldás: többször kell menni, mert előre szólok, a művek többségére nem elég öt perc: nagyon nem!)

Nos, akkor lássunk munkához. Válasszunk ki néhány képet, kedvcsinálónak, a többi már az önök dolga. Itt van mindjárt a címadó munka, csupa ismerős, gyakran használt Soós Nóra-jelképből összerakva, mégis csupa megfejtésre váró titok az egész kép. Az előtérben, jobb oldalt, a művész maga, félháttal a nézőnek, festőállvány előtt, egy befejezendő festményen dolgozva, melyen két alak (teste) metszi egymást. Balra egy fiatal férfi, oldalvást, furcsa pózban földig hajolva, kezében körző, melylyel éppen mér valamit: ábrázolása egyszerre hívja elő a nézőben a rene-

szánsz rajziskolák vázlatkönyveit és az egyiptomi hieroglifák ábráit. Mögötte ősködszerű színkavalkád kavarog, míg a kép többi részét a szokott pasztellkörök színesítik. Látunk még léghajót, szárnyas biciklit, effélét – a kép (szokás szerint) nélkülözi a perspektívát, illetve azt sugallja, hogy a (művészet) perspektívája nem térbeli, hanem csak időbeli. Nézzük, és egyszerre érzünk valami nyugtalanságot és ismerős nyugalmat. És persze jól tudjuk, hogy a művész ezt nagyon tudatosan műveli velünk.

Vagy vegyük a Patyomkin című képet. A cím az európai kultúrában azt sugallja, hogy itt valami olyasmiről lesz szó, ami nem igaz, csak talmi, hazug, hogy a látvány elfedi előlünk a valóságot. (Soós Nóra címadási technikájáról külön fejezetet lehetne írni.) Ehhez képest a festmény a budai várat ábrázolja, fényképszerű hitelességgel, színekben tobzódva (tűzijáték?), az előtérben (a Duna-korzón?) két arc nélküli hajléktalan, egyikük éppen kukázik, másik görnyedve fekvéshez készül, betyárbútoruk a hátuk mögött. Eddig, ugye, nem okoz gondot az értelmezés (a távoli utókornak se-

gítsünk annyit, hogy a budai vár évtizedünkben új, tágabb értelmet nyert el), de a képen helyet kap még egy keljfeljancsi, egy papírhajó (amiről akár a Potyemkin-páncélosra is asszociálhatunk, és ha

belegondolunk, a palota is téli a maga módján!), és (nézői) baloldalt egy pálcikaember is, olyasféle, mint aki hajdan az Angyal sorozat főcímében szerepelt, aki egy nagy O-ra támaszkodik, jókedvűen – lehet ebből még

glória, ha nem vigyázunk. De persze, mi nézők vigyázunk azért, csak azt nem tudjuk eldönteni a kép láttán, sírjunk-e vagy nevedsünk. (Mindkettőt, ha javasolhatom.)

A Kierkegaard bohóca a filozófus híres történetét gondolja-festi tovább, tudniillik hogy a színház (tkp. a világ) ég, a bohóc (tkp. a művész) a színpadról figyelmezteti a nézőket, akik azt hiszik, csak tréfál, és hasukat fogják a nevetéstől. Soós Nóra képén a bohóc nyugodtan, lehunyt szemmel áll az égő függönyök között, arcán bölcs mosoly bujkál, a nézőtér azonban üres. Hogy az értelmezés ezek után merre mozdul, hogy

már nincs is kit figyelmeztetni, vagy hogy senki sem érti ma már művészt, önökre bízom. A bohóc teszi a dolgát, figyelmeztet, a többi, láthatóan, nem rajta múlik. A kép különös feszültséget sugall. Egyszerre kergeti kétségbeesésbe és emeli fel a nézőt: a régiek ezt hívták mégis—morálnak.

Azért vannak itt könnyen felfejthető jelképek is. Egy szárnyát bontó fehér galamb, például, háromszínű háttér előtt, a kép címe Békét!, a születési dátuma 2022. Mi, amíg élünk, érteni fogjuk.

Fotó: Tanyi Adrienne